

gli tudi domá, pozimi za pečjó, poleti pa na našim prijaznim vertu, pridno prebirati, desetkrat prebirati, de si boste vse prav dobro v glavo vtisnili, — zakaj čas učenja je kratek, in vse žile bo treba napeti, de boste v kratkim času veliko opravili.“

„Kdor se pa hoče, zunej šole, domá kaj učiti — boste rëkli — mora bukve za te uke imeti. Resnični je ta ugovor, — ali, dragi moji! bukev v našim slovenskim jeziku zdej še ni. Le ene same bukvice imamo, ki sim jih jez pod imenom „Bukve za kmeta“ spisal, kakó se ima pri zdravi in bolni živini sploh obnašati, — pa te bukvice so za vas, ki se boste vsiga natanjko učili, vse premalo.“

„Kakó si bomo tedej prvo léto pomagali, dokler še bukev ni? — Takóle:“

„Vsi vaši učeniki vam bojo v šoli narpoprej razložili prav na tanjko tisto reč, ki se je boste učili, in bojo ta podúk razjasnili s pokazanjem tiste reči v njenim bitju, kakoršna je, ali pa v podobah. Ko boste to zapopadli, se boste vsedli, popir in peró ali svinčenik (plajštift) v roke vzeli, in učenik vam bo povedal, kaj si imate zapisati. — H temu je tedej treba, de pisati in brati znate v svojim maternim jeziku. Kdor pisati ne zna, pa vunder brati, si bo pa od svojiga tovarša izposodil pisanje, ali si bo prepis oskerbel.“

„Tistim, ki morebit pisati ne znajo, ali katerim pisanje gladko od rók ne gré, bomo dvakrat na teden učenika poslali, de jih bo gladko brati in ročno pisati vadil. — Takó se boste, ako ste pridni, ob enim tudi brati in pisati naučili.“

„Zdej pa od učenja v šoli posamesno.“

„Naša šola se razdeli prav za prav v 2 šoli. Ena je kovaška šola za kovače, — druga je živino-zdravniška šola za tiste, ki si hočejo le zdravniških vednost pridobiti.“

„V kovaško šolo, ktera polleta terpi, so primorani le tisti hoditi, ki so kovači, — iz proste volje jo pa zna tudi vsak drug učenec živinozdravniške šole obiskati.“

„V živinozdravniško šolo, ktera celo šolsko léto, to je, 10 mescov (letas pa le 8 mescov) terpi, zamore vsak učenec hoditi, tedej tudi kovači, ki se hočejo učiti živino ozdravljati.“

„Od 7. do 9. pozimi, ali od 6. do 8. ure poleti, in popoldne pozimi in poleti od 2. do 3. se bojo učenci, ki so kovači, v kovačnici in pod lópo podkve narejati in perbijati vadili. Tisti, ki niso kovači, znajo tudi pri tem poduku pričijoči biti, de gledajo, kakó se umetno podkve delajo in pametno perbijajo, de bojo potem v stanu napčnosti podkovanja razsoditi.“

„Djanski podúk v kovačnici in pod lópo bo dajal naš kovaški učenik, gosp. Skale, ki bo v kovačnico pripeljane konje s zdravimi in bolnimi kopiti podkoval, zraven tega pa bo učencam razlagal, zakaj to in to ravno takó storí in ne drugač. — Pri tem delu mu bojo že bolj zvedeni kovaški učenci pomagali, in ko se bojo po učenikovim poduku že dobro obnašati znali, bojo pričo kovaškiga učenika tudi samí podkovali. Zató morajo kovaški učenci pridno v kovačnici biti.“

(Konec sledí.)

Novooblíkarški vihar.

„Slovenija“ je v 104. listu l. leta prinesla klic iz Dunaja, kateri se začne: „Že spet vihar v ljubi Slovenii!“

Kjé je ta vihar, in kdo ga je napravil? naj „Novice“ nekoliko razložé.

Pred nekaj leti je nekim slovanskim rodoljubam, posebno v Zagrebu, željevredna, tode kakor se nam dozdeva, neizpeljiva misel v glavo prišla, vse Jugoslovane z vezjó ediniga, iz serbskiga, horvaškiga in

slovenskiga skovaniga jezika ali narečja zediniti. Osoda pa vender tem rodoljubam ni bila blagovoljna, ker so se povsod učeni in neučeni bravci in pisavci na serbskim kakor na slovenskim takimu počenjanju ustavili. Učeni Slavonec Berlič v svoji „illirische Sprachlehre, 2. Auflage, Agram 1850“ Zagrebske literate z g. Matija Majarjem vred hudo krotoviči. Tudi pri nas na Slovenskim, kakor so tudi „Novice“ potožile, so „janičarji slavšine“, kakor jih je naš Prešerin imenoval, nekaj prijatlov in podpornikov dobili, kateri zdaj posebno od severja v „Slovenijo“ pišejo, de revane vé, po katerim vetru bi se sukala. Vse te prečudne obraze, ktere so ti pisavci slovenskimu jeziku pritikvali, in jih še zmeraj na-nj štulijo, imenujejo: „nove oblike“; što pak Slovenci lahko ne mogu upotrebovati. — Ker so undan tudi naši Slovenci na Dunaji Majarjeve in Macunove „obče slavenske“ oblike precej glasno zaver-gli, bi utegnil „vihar“ v Slovenii kmalo potihniti. Kaj še? — Gosp. Majar in Macun pišeta, de je kaj, in poverh tega so začeli tudi Muroslovenci od ogerske burje v „Slovenijo“ pihati, in naši Slovenci na Dunaji v njih rog trobijo. Vihar bo še večí; pa kdo ga dela? Tihe pa pridne, in čedalje lepši po slovensko obražene „Novice“ gotovo ne. Festina lente, naj bo še zanaprej njih gëslo! *)

Vender Dunajski Slovenci nekako oblastno govore; naj nam bo toraj dovoljeno njihovih 7. „starih oblik“, (ne da bi hotli vihar podpihovati, temveč ga, če je mogoče, pomiriti) nekoliko pretresti.

1. Verli Slovenci, vi pravite, da naj se stavi om, oma, namest am, ama pri imenih moškiga in srednjiga spola. — To vam poterdimo tudi mi, in vse boljše slovenske slovnice; le Slovencam na Krajskem, ki so na am in ama bolj navajeni, ali saj pesnikam ne branite tudi am, ama pisati, kader se jim bo bolje tako priglo.

2. Pravite, da se stavi namest iga, imu, ega, emu. — Tukaj se vam zahvalimo, da ste novooblikanje iz dvobroja in višebroja, kjer so eh, em, ema, emi namest ih, im, ima, imi pisali, v edinobroj vgnali. Prosimo vas pa tudi dovoliti, da bomo mi, ravno zato, da ne bomo viharja delali, tudi smeli še nekaj časa iga in imu pisati; em namest im v mestniku edinobroja vam zavoljo staroslovanske oblike em v tem pa-dežu radi poterdimo. Iga in imu pa bomo še pisali, ker:

a) Slovenci na celim Krajskim že čez tri stolet tako pišejo.

b) Ker Slovenci na notrajnim Krajskim, na Goriškim in Istrijskim čisto in glasno iga, imu izgovarjajo, in se bojimo, da bi nas, ako bi ega, emu pisali, huda vest v podobi Čiča, ki jesih prodaja, ven in ven ne mučila, kričijoč: „Jesika hudiga!“

c) Ker po spričevanju učeniga Slovenca Murkota tudi na Štajarskim le v nekterih krajih, posebno na

*) Razveselilo nas je natanjčno razjasnjenje »novih oblik« g. Podgorskiga v »Slovenii«, iz kteriga vidimo, de so tiste nove oblike tudi od njega zaveržene, v kterih so začeli nekteri pisatelji lánsko léto v »Slovenii« pisati. Starim oblikam, iz naroda slovenskiga vzetim, se nihče med nami ne bo ustavljal, in nar menj »Novice«, kterih nadstov je: čišenje slovenskiga jezika in vedno napredovanje. Le to želimo, de se nikjer sila ne terja, in de naj bo vsacimu Slovencu na prosto voljo dano, po slovensko pisati kakor hoče, de le po slovnici in v duhu slovenskim piše. Če mi ne pišemo po ilirsko ampak čisto slovensko, zavoljo tega ne nehamo prijatli in bratje svojih bližnjih sosedov na Horvaškim i. t. d. biti, kakor so tudi oni naši prijatli in bratje, čeravno ne pišejo po slovensko. Obojni jezik je ene matere Slave: bližajmo se eden drugimu, pa ne zaverzimo svoje lastnine, ki je tudi slovanska! Sosebno naj pa tisti, ki za bolj prosto ljudstvo pišejo, nikdar v nemar ne pusté, de se ima ljudstvu v njegovim jeziku pisati, scer je vse njih delo — prazno! Vred.

Ogerski meji ega, emu namest iga, imu ljubijo; samo ti kraji pa niso takó veliki, de bi smeli vsim drugim Slovincem zapovedi dajati.

d) Ker dokazik iz staroslovanskiga (v „Slovenii“ list 3. tečaj III.) nič ne dokaže; zakaj, če se skloni prilogov s prilipnjenim i, jega, jemu sklanjajo, kako je to, de Staroslovenci niso sklanjali: lepega, ali lepjega, lepemu, ali lepjemu, ampak lepago, lepomu, itd.?

3. Pri imenih srednjega spola, pravite, se v višebroju prilog imenu jednako sklada. — Prav, in le toliko prosimo, de nam dovolite tudi tukej le počasi „nova vrata odperati, da ne bodo preveč krožila in cvilila“, — stare vrata bolj rade tekó.

4. Prilogi, pravite, se v drugi in tretji stopnji s spolam imena skladajo. — Je tudi nam že zdavnaj znano; samo da se nam treba zdi razločiti med določljivim in nedoločljivim prilogam, da ne porečete: ta podoba je lepša, — ko una, ampak lepši, pa tudi ne: imenitnišo delo, kakor Muroslovenci pišejo, ampak imenitniše.

5. Glagoli družiga razpola se spregajo na uti. — Je tudi prav, le da na Slovenskim sploh je končaj na iti tudi zlo zlo v navadi, toraj se ne sme na ravnost preklicati.

6. Za šč se vam posebno zahvalimo, de ga saj niste po novih oblikah v št preobrnili, kakor nekteri v staroslovanskim poskušajo.

7. Zavoljo da namest de se ne bomo pričkali, še manj pa „vihar“ gnali, da nam le včasih tudi de pustite veljati.

Še nekaj drugih „zročenk“ pravite, da jih imate, kterih pa niste dozdej hotli na znanje dati, ktere pa tudi v „Slovenii“ semtertje ugledamo, ki so pripravne „vihar“ še podpihovati, n. pr. neki be, ker pravite, da je toliko, kakor bi bil, — mi pa pravimo, da to ni res, zakaj beh, be se pravi po staroslovensko sim bil, si, je bil; bi bil se pa pravi po starim bih, bi. — Prosim vas, da le počasi hodite, da nam ne „budete premnogo tudjega blaga črez medjo prenosili“. Potočnik.

Novičar iz Ljubljane.

V četrtek je zapustil poprejšnji deželni poglavár grof Welsersheimb Ljubljano, in se je po železnici na Dunaj podal, kjer ga služba pri ministerstvu čaka. — Perva pot našiga noviga deželniga poglavarja grofa Chorinskiga kmalo po njegovim dohodu je bila v Ljubljanske vojaške in civilne bolnišnice, kjer je vse natanjko pregledal. Bistroumni gospod je gotovo spoznal, de ena poglavitniših potreb je: za prihod ptujih zdravnikov skrbeti, kér majhno število Ljubljanskih zdravnikov ima tudi za 18000 Ljubljančanov skrbeti. Če, kakor se je dosihmal zaporedama zgodilo, vsi zbolé, ki v vojaško bolnišnico pridejo, kaj pa bo potem? — Komej je gosp. Dr. Melcer smertni nevarnosti odšel, se je vlegel tudi neutrudljivi gosp. Dr. Schiffer. Kirurga Račič in Ripert sta umerla; vsi učenci, ki so bili pomočniki v vojaško bolnišnico poslani, so zboleli. V nedeljo smo pokopali neutrudljiviga Št. Jakobškiga fajmoštra Pohlina, kteriga smert je celo mesto z neizrečeno britkostjo presunila. Tudi on je bolezin v vojaški bolnišnici nalezal. Zboleli so tudi samo od ondot vsi Št. Jakobški g. kaplani. Tudi gosp. Kozlevčar je umerl. Namesto pusta razsaja letas smert v Ljubljani! — Te dni je prišla iz Dunaja zlata svetinja v Ljubljano, ktero so presvitli Cesar našimu neprecenljivimu patru Benvenutu Krobotu 30. dan pret. m. podelili za njegove velike zasluge v vojaški in civilni bolnišnici. Bog daj pridnimu gospodu, to poslavljenje še veliko lét vživati! — Od Krajske c.

k. mestne in deželne sodnije pridejo trije svetovavci v vikši sodniške službe: gosp. baron Korl Kodelli pride k vikši sodnici v Terst, — žlaht. gosp. Azula v Gradec, — vitez Kopini pa v Celjovec. — V nedeljo je bilo v risarski šoli Krajske obertniške šole v Ljubljani slovesno podarjenje častnih daril nar pridnišim učencam, kterih iména bomo drugo pot na znanje dali. — V predvčerajšnjih nemških Ljubljanskih novicah stoji obširen popis vsiga, kar je komisija, ki je v Ljubljani za odvezo gruntne podložnosti na Krajskim postavljena, dosihmal opravila, — pričakovati je tedaj, de se bo vse to tudi kmetam v domačim jeziku v kakšnim slovenskim časopisu povedalo, ki ga kmetje v roko dobé. — Jutri ob 10. uri bo častna svetinja g. Benvenutu v hiši mestne gosposke očitno podana.

Novičar iz mnogih krajev.

19. dan t. m. je nadvojvoda Janez s svojo rodovino v Gradec domú prišel. Gračani so ga hotli z veliko slovesnostjo sprejeti, pa g. nadvojvoda si je vse praznovanja prepovedal. „Tiho sim se od Vas ločil, tiho čem spet k Vam priti,“ je rekel nadvojvoda. — Tudi za Štajarsko kronovino je deželna vstava od Cesarja razglašena. Enako drugim deželnim vstavam je tudi ta osnovana. Štajarska dežela pošlje 60 poslancov na deželni zbor: 20 poslancov volijo z nar vikšim davkam obloženi, 20 mesta in tergi, ki so posebno zaznamovani, 20 pa vse druge srenje skupej. Navadni sedež deželniga zbora je Gradec, — Cesar ga zamore pa tudi v kakšno drugo mesto poklicati. — Strašno hudo razsaja govéja kuga na Erdeljskim (Siebenbürgen); že čez 14000 govéd je pocerkalo. — Tudi na Českim mislijo nektore mesta davk za psé vpejljati in ta davk za svoje uboge obrniti. Na Tiroljskim prinese ta davk, če se za psa le 2 gold. na léto plača, vsako léto veliko pripomoč srenjskim ubožnicam. — Proti Saksonski meji maršira zmiraj več avstrijske armade, nobeden pa prav ne vé, kaj se tam kuha. — Tudi v Dalmacijo proti Kotaru gré armada po morji, kér se nektore srenje cesarski davk odrajtati branijo, kér pravijo, de so preuboge in vednimu obropanju Černogorcov podveržene. — 13. dan t. m. so v Günsu obesili 8 izmed tistih divjakov, ki so 12. dan kozoperska 1848 v Günsu 42 vjetih Horvatov grozovito umorili. —

Zastran besede „skutnik“.

Gospod J. C. Lepstanski so pomen besede dobro zapopadli, besedo samo na sebi so pa napčno zastopili in zapisali. Ne „skutnik“ ampak „skupnik“ se takimu fantu pravi, kteriga tukajšni kmet za svojiga sina k sebi vzame i. t. d. Naberavci slovenskih besed! bodite natanjčni in pazljivi.

J. Kapelle.

Metlika 5. prosenca 1850.

Popravl.

Kar je v 3. listu Novíc zastran povabila Gracarškiga svetovavstva na zdravnike, de bi v bolenišnice služiti šli, stalo, se mora s naslednjim popraviti:

Ne samo na Celjske, ampak na zdravnike na Štajarskim sploh je prišlo povabilo, špitalsko službo v Gradcu prevzeti. Za nadensino (tägl. Gratifikation) se je obljubilo dohtarju 1 gold., kirurgu 30 krajc. zraven zdaj navadnih zdravnikovih dnin (Diaeten). — Oboje plačilo skup pa vunder ni v nobeni razmeri do sedanje dragote, veliciga dela in velike smertne nevarnosti, v ktero se morajo zdravniki v taki službi vsaki dan podajati.

Današnjimu listu je pridjan 4. dokladni list.